

A felsőoktatás expanziója révén ez az oktatási szint is eltömegesedett és napjainkban immár mindenki számára hozzáférhetővé vált. A korábbi évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a gimnáziumok és a szakközépiskolák kiválasztásánál már eldől, hogy kik tanulnak tovább, ez a verseny a gimnáziumok javára billentette a mérleget. A felsőoktatás kiszélesedése azonban teret nyitott a szakközépiskolák tanulói számára is az egyetemi felvételit illetően. Valóban megtörtént ez a változás és a szakközépiskolák diákjai nagy arányban kerülnek be az egyetemekre? Kutatásunk ezt a kérdéskört hivatott körüljárni.

A minta

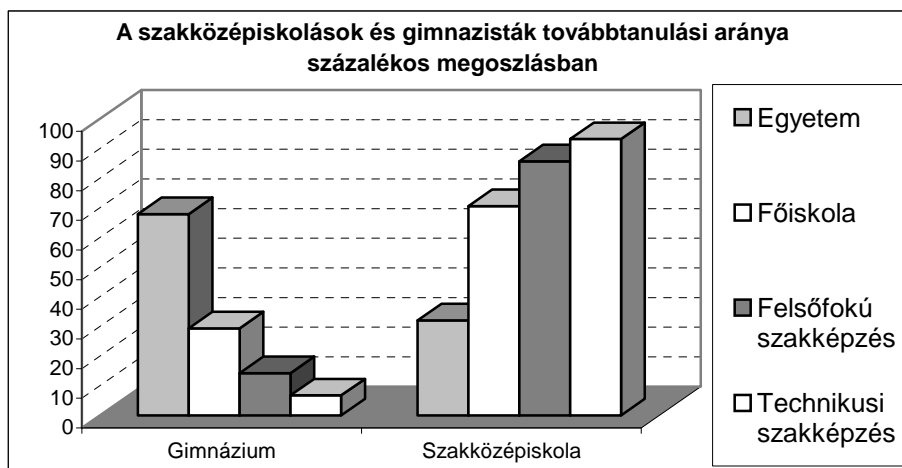
A kutatást 2004-ben történt a debreceni középiskolások körében 10 gimnáziumban és 9 szakközépiskolában. A mintavétel a debreceni középiskolákon belül a negyedikes osztályok szisztematikus kiválasztásával történt. A lekérdezett minta tartalmazza 245 gimnáziumi és 258 szakközépiskolai diák válaszait, amelyben 274 lány és 221 fiú szerepel. A válaszadók a negyedikes osztályok köréből kerültek ki. Őket választottuk abból a megfontolásból, hogy a középiskolai évek befejezésének küszöbén árnyaltabb képpel rendelkeznek saját továbbtanulási szándékukról és a pályaválasztásról. A kutatásban összesen 503 fő kérdőíves válaszait elemeztük.

A továbbtanulás tendenciái iskolatípusok szerint

Az 1. ábra azt mutatja meg, hogy a gimnazisták és a szakközépiskolások milyen továbbtanulási kedvvel rendelkeznek. Ebből az ábrából kiderül, hogy egyetemen szeretne továbbtanulni a gimnazisták többsége, míg a főiskolában, a felsőfokú szakképzésben illetve a technikus képzésben történő továbbtanulás inkább a szakközépiskolások körében preferált. Ezen belül is a két utóbb említett intézmény dominál az ő körükben.

A vizsgálatok azt is megmutatják, hogy a szülők iskolai végzettsége is összefüggésben áll azzal, hogy a diák, milyen típusú középiskolai intézményben tanul. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők inkább adják gyermekeiket gimnáziumokba, míg az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők nagyobb gyakorisággal küldik őket a szakmát nyújtó és mihamarabbi keresetre lehetőséget adó szakközépiskolákba.

1. ábra

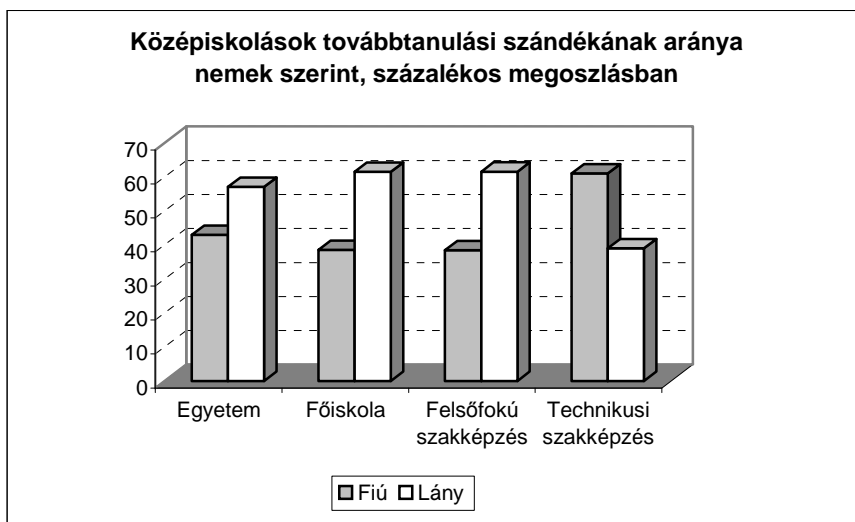

Ezek az eredmények megegyeznek Liskó (1998) és Andor (1998) vizsgálatának eredményeivel, mely szerint a középiskola típusa már egy olyan állomást jelent, ahol az egyenlőtlenségek újratermelődése a családi kulturális tőke átadása megfigyelhető. Tehát ez az egyenlőtlenség nemcsak a felsőfokú továbbtanulásban jelenik meg, hanem már a középiskola megválasztásában. Ez a tényező – az hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők inkább a gimnáziumokra bízzák gyermekeiket – is minden bizonnyal felerősíti azt, hogy a középiskola jellege tovább befolyásolja a továbbtanulás szándékát.

A továbbtanulási szándék nemek szerint

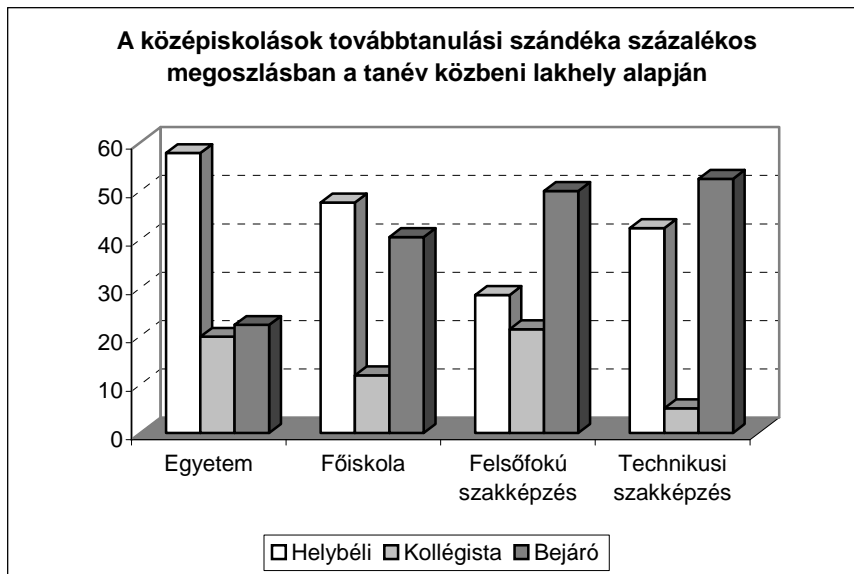
A mintán egy keresztábrás elemzést végeztünk el a nemek iskolatípusonkénti megoszlásának feltérképezése érdekében. Az adatok részletes elemzése után arról számolhatunk be, hogy a szülő iskolai végzettségétől függetlenül a lányok nagyobb valószínűséggel mennek gimnáziumba, mint a fiúk, tehát a gimnáziumokban több lány található, míg a szakközépiskolákban több fiú. Ezen túlmenően megvizsgáltuk, hogy melyek a leginkább preferált felsőfokú intézmények a végzős középiskolások körében a nemi jelleg alapján, ezt tartalmazza a 2. ábra. Az egyetemet, a főiskolát és a felsőfokú szakképzést a lányok választják gyakrabban, míg a technikus szakképzést inkább a fiúk. Ez valamilyen szinten összefügg azzal, hogy a lányok inkább a gimnáziumot, míg a fiúk inkább a szakközépiskolát választják.

2. ábra

A tanév közbeni lakóhely és a továbbtanulás

3. ábra

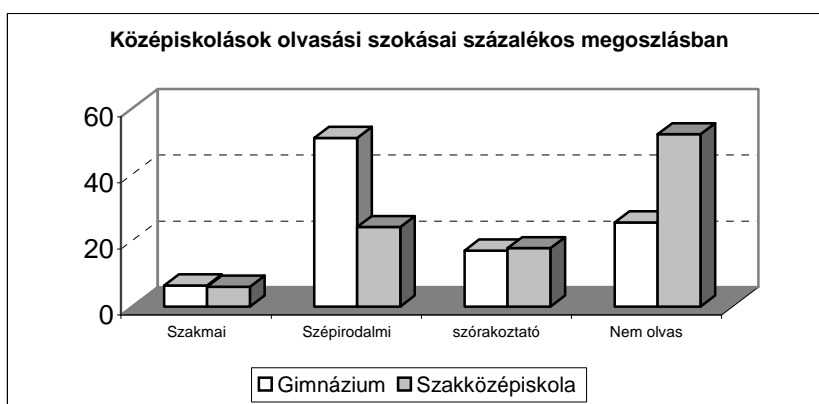
A kérdőívekben azt is megkérdeztük a középiskolásoktól, hogy hol laknak a tanév közben (3. ábra). A válaszok alapján megkülönböztettük a helybéli, tehát lakhelye városában középiskolát választott, ezért otthon lakó diákokat, továbbá a kollégista és a minden nap ingázó, de otthon lakó, azaz bejáró diákokat. Az adatelemzések figyelemre méltó összefüggéseket tárnak fel a tanév közbeni lakóhely és a továbbtanulás szándéka között. Akik az egyetemre történő továbbtanulást tervezik, azok túlnyomórészt helybéliek, jelen kutatás esetében debreceniek, hiszen a lekérdezett iskolák mindegyike Debrecenben található. (Ez is mutatja az urbanizációs göcök egyetemeinek regionális szívóhatását, aminek vizsgálata egy másik kutatás tárgyát képezhetné.) Az egyetemre való felvételt a kollégisták és a bejáró diákok a helybéliekhez képest alacsony arányban tervezik. A főiskolára való továbbtanulás esetében is hasonló tendencia uralkodik azzal a különbséggel, hogy a helybéliek mellett a bejárók is magas arányban tervezik az ilyen típusú felsőfokú intézménybe a továbbtanulást. Azonban a kollégisták esetében itt is alacsony részarány érhető tetten. A felsőfokú és a technikusi szakképzést illetően megfordul a tendencia, ezekbe az intézményekbe leginkább a bejáró diákok szeretnének bejutni, őket követik a rangsorban a helybéliek és legvégül, igen alacsony részaránnyal a kollégisták zárják a sort. A kollégistákról egyöntetűen elmondható, hogy mind a négy felsőfokú intézmény esetén alacsony számban képviseltetik magukat. Ezt a tendenciát minden bizonnyal erősíti az, hogy a mintában is igen alacsony számban vannak jelen, az egész minta mindössze 15 százaléka kollégista. Ugyanez az arány a helybéliek esetében 53, a bejárók esetében 32 százalék.

A fentiekkel kapcsolatban említésre méltó az a tény, hogy a bejárók többsége, akik a felsőfokú és a technikus szakképzésre történő felvételt részesítik előnyben, már a középiskolai továbbtanulás esetén is a szakközépiskolákat választják. Tehát az ezen a téren kialakuló különbségek már a középiskola megkezdése előtt elkezdődnek, a szakközépiskolások körében sokkal több a bejáró diák, mint a gimnáziumok esetében és ők leginkább a felsőfokú szakképzést és a technikusi képzést részesítik előnyben, ezt követően pedig a főiskolát. A gimnáziumok esetében ez a tendencia megfordul, a gimnazista diákok elsősorban helybéliek és az egyetemre történő felvételt preferálják a leginkább, ezt követi az ő esetükben is a főiskola. Összegzésként elmondható, hogy a felsőfokú intézményekbe való továbbtanulás szándéka a tanév közbeni lakóhely alapján is meghatározott.

Az előbbiekhöz hasonló, azonban nem teljes mértékben szignifikáns kapcsolat található a diákok állandó lakhelyének településtípusa és a továbbtanulási szándékuk között. Az egyetemet választók többsége nagyvárosban, - jelen esetben túlnyomórészt Debrecenben - lakik, kisebb részük kisebb városban és alacsony arányban falvakban él. A főiskola és a technikus szakképzés esetében ezek az arányok megegyeznek, azonban a különbségek már mérséklődnek. Eltérő tendencia mutatkozik a felsőfokú szakképzés esetében, ahová leginkább a kisebb városok lakói, ezt követően a falubeliek és legvégül a nagyobb városok lakói szeretnének továbbtanulni. Az állandó lakhely település típusa tehát kis mértékben befolyásolja a továbbtanulás szándékát, azonban nem található szignifikáns összefüggést a két változó között. Sokkal erősebb volt a kapcsolat a tanév közbeni lakóhely esetében. Tehát az állandó lakhely település típusánál meghatározóbb magyarázó változó a tanév közbeni lakóhely, amelyben az ingázók, a helybeliek és a kollégisták csoportja különül el.

Olvasottság

4.ábra

A fent látható ábrán (4. ábra) az olvasottság mértékét mutatjuk be. Azt találtuk, hogy az eltérő típusú művek eltérő mértékben kerülnek az érdeklődés fókuszába a középszkolás tanulók körében. Látható, hogy a diákok alacsony hányada olvas szakmai jellegű olvasmányokat, mindössze 6,2%-uk, ami a korosztályt tekintve talán nem olyan meglepő adat. Ennél valamivel magasabb arányban (17,4%) található az olvasott művek körében szórakoztató irodalmat. A szórakoztató irodalom megjelölés egy igen tág kategóriát ölel fel, amiből meglehetősen kötetlen jellege is fakad. Mindennek ellenére a vártnál kevésbé mondható népszerűnek az ilyen jellegű művek iránti érdeklődés a kamaszkorúak között. A szépirodalmi olvasmányok magas arányát (37,2%) részben valószínűleg annak tudhatjuk be, hogy a válaszadók nagy része a kötelező irodalmakat írta be olvasott mű gyanánt. Ez a tendencia kettős meghatározottságú értelmezést hordozhat magába: az egyik, hogy a fiatalok zömében csak az iskolai kötelezettségeiknek tesznek eleget, amikor szépirodalmat olvasnak, vagy ha csak egyáltalán olvasnak. Még a másik értelmezés alapján örülhetünk, hogy legalább a kötelező olvasmányok elé odaül egy viszonylag jelentős arányú diákság. Ilyenkor azonban meg kell jegyezni, hogy végül is a szakközépszkolásokban a szakirodalom jelentősége hasonló mértékű, mint a szépirodalomé -ha nem nagyobb-, mégis alacsony marad az ilyen jellegű művek iránti érdeklődés. A legjelentősebb aránya (39,3%) és ezáltal a legnagyobb jelentősége a nem olvasó diákoknak van. Ők azok, akik nemcsak a szabadidejükben nem olvasnak, még az iskolai kötelezettségeiknek sem próbálnak meg eleget tenni. Ennek az eredménynek -annak ellenére, hogy nem egy országot reprezentáló kutatásról van szó- elgondolkodtató hatása kellene, hogy legyen néhány a témában kompetenciával rendelkező

szakember körében. Fontos megemlíteni az iskolatípusonként megjelenő különbségeket is. Jellemző, hogy a gimnáziumi diákok olvasottsága magasabb arányú, és az olvasott könyvek típusa is inkább a szépirodalom irányába mutat. A szakközépiskolások körében a szórakoztató irodalmat élvezők tábora (noha nagyon csekély különbséggel) és a nem olvasók köre a magasabb arányú a gimnáziummal szemben.

A következő táblázatban a továbbtanulási tervek és az olvasási szokások közötti összefüggéseket láthatjuk számszerűsítve. Azok, akik az egyetemi továbbtanulást látogatják túlnyomórészt rendszeres olvasók. Ez figyelhető meg azok körében is, akik a főiskolai továbbtanulást tervezik, azonban ők, az előző csoporthoz képest valamivel - viszonylag jelentős mértékben - alacsonyabb arányban olvasnak.

1. táblázat

Továbbtanulási tervek az olvasási szokások függvényében

Olvasott művek jellege	Hová szeretnél felvételizni?					
	Nem tanul tovább	Egyetemre	Főiskolára	Felsőfokú szakképzés	Technikusi képzés	Összesen
Szakmai	1 Fő	23 Fő	4 Fő	1 Fő	1 Fő	30 Fő
	3,3%	76,7%	13,3%	3,3%	3,3%	100%
zépirodalmi	1 Fő	116 Fő	43 Fő	3 Fő	13 Fő	179 Fő
	,6%	64,8%	24,0%	1,7%	7,3%	100%
Szórakoztató	0 Fő	50 Fő	25 Fő	1 Fő	6 Fő	82 Fő
	,0%	61,0%	30,5%	1,2%	7,3%	100%
Nem olvas	2 Fő	84 Fő	51 Fő	9 Fő	33 Fő	180 Fő
	1,1%	46,7%	28,3%	5,0%	18,3%	100%
Összesen	4 Fő	273 Fő	123 Fő	14 Fő	53 Fő	471 Fő
	,8%	58,0%	26,1%	3,0%	11,3%	100%

A felsőfokú és technikusi szakképzést tervezők esetében ennek az ellenkezője figyelhető meg, az itt található diákok nagyobb része nem olvas, kisebb hányada az, aki rendszeresen könyv után nyúl. Közülük is a többség inkább a szórakoztató olvasmányokat választja, míg az egyetemre és a főiskolára jelentkezni szándékozó hallgatók túlnyomórészt szépirodalmat és szakkönyveket olvasnak. Erre lehet következtetni a középiskola típusa és az olvasott könyvek jellege, továbbá a középiskola típusa és a továbbtanulás szándéka közötti összefüggések egybevetéséből. Ezek, a továbbtanulási szándék és az olvasási szokások közötti összefüggések szinte egy lineáris tendenciát rajzolnak ki az iskolatípusok mentén, amelyből csak a felsőfokú szakképzés lóg ki bizonyos tekintetben (ez egyébként az alacsony elemszámuknak is betudható lehet).

Megvizsgáltuk a szülők hatását is mind a diák továbbtanulási, mind pedig az olvasási szokásaira nézve. A kirajzolódó tendenciák azt mutatják, hogy erős korreláció mutatkozik a szülő iskolai végzettsége és olvasási szokásai, valamint a gyerek továbbtanulása és olvasási szokásai között. Így például az alacsonyabb presztízsű iskolatípusban tanulmányait folytatni kívánó diák kevésbé olvas, és szülei is inkább rendelkeznek alacsonyabb iskolai végzettséggel. Ezt a képet már csak tovább árnyalja az, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők azok, akik inkább az olvasó habitust örököltik át gyermekeik számára. Bár a látható tendenciát táblázatban már külön nem ábrázoltuk, a jelenség szignifikánsan kimutatható, és további vizsgálódások alapját képezheti.

A nyelvtudás

A középiskola típusának mentén figyelemre méltó különbségeket vehetünk észre a már megszerzett és a tervezett nyelvvizsga tekintetében a gimnazisták és a szakközépiskolások között. A gimnazisták nagyobb arányban rendelkeznek nyelvvizsgával angol, német, valamilyen más és több nyelvből egyaránt. Ezzel szemben a semmilyen nyelvvizsgával nem rendelkezők körében főleg a szakközépiskolások találhatók. Az egész mintáról elmondható, hogy a diákok 68 százaléka nem rendelkezik semmilyen nyelvvizsgával, tehát igen alacsony, mindössze 32 százalékuk tett szert már valamilyen nyelvismeretet igazoló okmányra. A gimnazisták körében is igen magas hányadban (39%) találunk olyan diákokat, akik nem rendelkeznek semmilyen nyelvvizsgával, ugyanez a szám azonban a szakközépiskolások esetében már 81 százalék.

2. táblázat

A nyelvvizsgák aránya, nyelvek szerinti bontásban

Nyelv	Már megszerzett nyelvvizsga		Tervezett nyelvvizsga	
	Fő	Százalék	Fő	Százalék
Angol	95	18,9	193	38,4
Német	26	5,2	102	20,3
Egyéb	5	1,0	19	3,8
Több nyelv	34	6,8	18	3,6
Nincs	343	68,2	171	34,0
Összesen	503	100	503	100

A harmadik táblázat adatai azt mutatják meg, hogy milyen nyelvvizsgával rendelkeznek a diákok annak függvényében, hogy hová szeretnének továbbtanulni. Az egyetemet választók rendelkeznek a legnagyobb mértékben nyelvvizsgával, azon belül is legtöbbször, mintegy negyede angol nyelvből szerezte ezt meg. Azonban igen nagy arányuk, mintegy 55%-uk semmilyen nyelvvizsgával nem rendelkezik. Ez az arányszám magasabb a többi intézménytípust választók körében, akik az előző csoporthoz viszonyítva szignifikánsan kevesebb nyelvvizsgával rendelkeznek. Az a tény, hogy az egyetemre készülők köréből kerül ki a legtöbb nyelvvizsgával rendelkező középiskolás diák, vélhetően annak a ténynek is köszönhető, hogy az egyetemi felvételi rendszer ezt pontokkal jutalmazza. Továbbá az értelmiség sajátja az idegen nyelv, elsősorban az angol művelése, mivel a tudományos élet vérkeringésébe való bekerüléshez ez nélkülözhetetlen feltétel (Medgyes 2002).

3. táblázat

A középiskolások továbbtanulási szándéka és a nyelvvizsga összefüggései

A már megszerzett nyelvvizsga	A középiskolások továbbtanulási szándéka, százalékban				
	Egyetem	Főiskola	Felsőfokú szakképzés	Technikusi szakképzés	Összesen
Angol	25,4	10,3	14,3	10,2	19,4
Német	8,0	2,4	0,0	0,0	5,3
Egyéb	1,0	0,8	7,1	0,0	1,0
Több nyelv	10,5	0,8	0,0	5,1	7,0
Semmilyen	55,1	85,8	78,6	84,7	67,3
Összesen	100	100	100	100	100

Megvizsgáltuk, - noha táblázat vagy ábra formájában itt most nincs prezentálva - hogy milyen kapcsolat található a továbbtanulási szándék és a jelenleg tervbe vett nyelvvizsga között. Erről az összefüggésről az mondható el, hogy sokkal többen vannak olyanok, akik terveznek valamilyen nyelvvizsgát, mint olyanok, akik nem. Amennyiben ehhez még hozzávesszük azokat is, akik azért nem szeretnék a közeljövőben nyelvvizsgázni, mert már megszerezték a számukra fontos okmányokat, akkor ez az arány tovább nő. Talán ennek a tényezőnek köszönhető az, hogy itt már nem az egyetemi felvételit tervezők esetében figyelhető meg a legmagasabb arányszám az angol nyelvvel kapcsolatban. Azonban az összes többi nyelv területén náluk található a legmagasabb arányszám. És továbbra is közülük kerül ki a semmilyen nyelvvizsgát nem tervezők legalacsonyabb aránya.

Az egész mintáról elmondható, hogy igen magas azon középiskolai diákoknak a száma, akik semmilyen nyelvvizsgát sem szereztek meg eddig, 67%, és viszonylag kevesen vannak, azok akik már rendelkeznek ezzel az okmánnyal. A nyelvvizsga megszerzésére készülő tanulók azonban többen vannak, legmagasabb számban angolból szeretnék nyelvvizsgát szerezni a diákok, mintegy 40%, ezt követően pedig németből, 20%-uk. Érdekes adat lehet, hogy a legmagasabb arányban a felsőfokú szakképzésbe készülőek között találunk egyéb nyelvvizsgával rendelkező diákokat, és ők tervezik legnagyobb arányban az angol nyelvvizsga megszerzését is. Ez az adat vagy a felsőfokú szakképzésbe jelentkezni szándékozó tanulók alacsony elemszáma miatt van így, de az is előfordulhat, hogy a körülményekre adott sajátos válasz egy új jelenséget villant fel számunkra.

Ezekkel az adatokkal összecsengenek Medgyes Péter (2002) gondolatai, melyek beszámolnak arról, hogy a világ népességének egy negyede beszél angolul, és ez a szám egyre növekszik. Ezekhez a számokhoz képest a mintánkban az egyetemre készülő tanulók egynegyede rendelkezik angol nyelvvizsgával, míg az egész mintára levetítve ez az arányszám 20%, azaz egyötöd.

A negyedik táblázat tartalmazza már megszerzett nyelvvizsgák arányát az iskolatípusok bontásában. Érdekes megfigyelni, hogy a gimnazisták esetében körülbelül kétszeres (25,7%) az angol nyelvvizsgával rendelkezés mértéke, mint a szakközépiskolák esetében, ahol ez a szám 12,4%. A német nyelv esetében is a gimnazisták viszik a prímet 7,8 – 2,7% arányban. Az egyéb nyelv esetében a szakközépiskolásoknál találunk magasabb számarányt, míg a több nyelv esetében szintén a gimnazisták tettek nagyobb előnyre szert 11,4 – 2,3%-os aránykülönbséggel.

Érdeemes szót ejteni a nyelvvizsgát nélkülözők számáról, ugyanis mindkét iskolatípus esetében elég magas százalékban vannak jelen azok a diákok, akik semmilyen nyelvvizsgával nem rendelkeznek. A gimnazisták esetében ez a szám 54,3%, míg a szakközépiskolások esetében 81,4%. Jóval magasabb ez a szám a szakközépiskolások esetében, ami egyfajta nyelvtudásbeli válságra mutató jel lehet, az sem elhanyagolandó, hogy a gimnazisták több, mint fele sem rendelkezik nyelvvizsgával, pedig ezekben a képzési intézményekben legalább két nyelv tanulására kötelezik a diákokat. Ezt a nagy arányú hiányosságot az is eredményezheti, hogy a diákok későbbre szeretnék halasztani a nyelvvizsga megszerzését, amikor már megalapozottabb a nyelvtudásuk. Azonban, ha figyelembe vesszük azt, hogy a továbbtanulás esetében plusz pontokat jelent egy nyelvvizsga megléte, és azt, hogy mentesít az idegen nyelvű érettségi alól, azt mondhatjuk e nagy mértékű motiváció ellenére mégsem jellemző a nyelvvizsgák magas számaránya a középiskolások körében. Azonban ha a motiváció megvan akkor a nyelvvizsgák alacsony száma a képzés és az oktatás hiányosságaira mutató tényező is lehet, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a tervezett nyelvvizsgára vonatkozó kérdések esetén megfordul a tendencia és a diákok döntő többsége szeretne a közeljövőben nyelvvizsgát szerezni. Az egész mintát tekintve a nyelvvizsgával nem rendelkező aránya 68,2%, a nyelvvizsgát a közeljövőben nem tervezők aránya csupán 34%.

4. Táblázat: A nyelvvizsga aránya az iskolatípusok bontásában

Iskola típusa	Már megszerzett nyelvvizsga					Összesen
	Angol	Német	Egyéb	Több nyelv	Nincs	
Gimnázium	63 Fő 25,7%	19 Fő 7,8%	2 Fő 0,8%	28 Fő 11,4%	133 Fő 54,3%	245 Fő 100%
Szakközépiskola	32 Fő 12,4%	7 Fő 2,7%	3 Fő 1,2%	6 Fő 2,3%	210 Fő 81,4%	258 Fő 100%
Összesen	95 Fő 18,9%	26 Fő 5,2%	5 Fő 1,0%	34 Fő 6,8%	343 Fő 68,2%	503 Fő 100%

Összegzés

Végezetül elmondhatjuk, hogy a szakközépiskolák és a gimnáziumok diákjainak tanulási attitűdjeivel kapcsolatos mutatók eltéréseket mutatnak lényegében az összes vizsgált területen. Ezek az eltérések minden esetben a gimnáziumi diákok fölényét mutatják szakközépiskolás társaikkal szemben. Tehát a gimnáziumokba már eleve a magasabb tanulási kedvvel rendelkező diákok készülnek, akik a későbbiekben nagyobb valószínűséggel töltik be az egyetemek és a főiskolák padjait. Gimnáziumi éveik során olyan előnyökre tesznek szert - szakközépiskolás társaikkal szemben, - amelyek a felsőfokú továbbtanulás irányába billentik a mérleget. Ez a jelenség figyelemre méltó, ha belegondolunk abba a ténybe, hogy a szakközépiskolák egyfajta specializációt, szakosodást nyújtanak a diákok számára, melyet előnyként lehetne felhasználni a gimnazistákkal szemben, amennyiben az adott szakirány vonala mentén tanulnak tovább a diákok.

Hivatkozott irodalom

- Pusztai Gabriella – Fináncz Judit 2004. A negyedik fokozat iránti társadalmi igény megjelenése. *Educatio* 4. 618-635.
- Andor Mihály 1998. Az iskolaválasztás társadalmi meghatározottsága 1997-ben In: *Iskolakultúra* 8, 14-29.
- Angelusz Róbert – Tardos Róbert 1991. A „gyenge kötések” ereje és gyengesége; In: Utasi Ágnes ed. *Társas kapcsolatok*. Budapest: Gondolat
- Liskó Ilona 1997. A pályaválasztás folyamata. In: *Iskolakultúra* 10. 22-41.
- Róbert Péter 2000. Bővülő felsőoktatás: Ki jut be? In: *Educatio* 79-95.
- Medgyes Péter 2002. „Very English – Very Good!” – Gondolatok az angol nyelv magyarországi térhódításáról, In: *A zárva várt Nyugat – Kulturális Globalizáció Magyarországon*, Kovács János Mátyás ed. Budapest: Sík Kiadó